

SIMON, W., SCHOUTEN, P., 'Plethysmography in the assessment and treatment of sexual deviance: an overview', *Archives of Sexual Behaviour* 1991, (1) 75-88.

STOLÉRU, S., GRÉGOIRE, MC., GÉRARD, MD., 'Neuroanatomical correlates of visually evoked sexual arousal in human males', *Archives of Sexual Behavior* 1991, (1) 1-21.

WILSON, R., 'Psychophysiological signs of faking in the phallometric test', *Sexual Abuse* 1998, (2) 113-126.

ZUCKERMAN, M., 'Psychological measures of sexual arousal in the human', *Psychol Bull* 1971, (75) 297-324.

Rechtshulp en advocatuur

De uitzonderlijk aandachtige lezer heeft bemerkt dat sedert de derde aflevering van deze jaargang in de colofon, achter de deelredactie "Rechtshulp en advocatuur", weer namen prijken. Het had wel heel wat voeten in de aarde om na jaren de deelredactie nieuw leven in te blazen en geschikte bereidwilligen te vinden. Mensen die vertrouwd zijn met de rechtshulp en de advocatuur staan vaak te dicht bij de praktijk en beschikken over te weinig tijd. De deelredactie gewoon opdoeken leek echter in het geheel geen optie. De rechtshulp en de advocatuur behoren hun stek te hebben in het brede veld dat Panopticon bestrijkt.

AN DE BEL is werkzaam bij het OCMW-Antwerpen en is voorzitter van de Vereniging Vlaamse Juristen (OCMW). De drie overige deelredactieleden, LUC DE SOMER, STEVEN GIBENS en KATI VERSTREPEN, zijn advocaat te Antwerpen. Mr. GIBENS is tevens assistent-rechtssociologie UFSIA. Hij zal de verantwoordelijke zijn en verzorgde de hierna opgenomen eerste bijdrage over de Wet op de juridische bijstand. Het doet wel niet ter zake, maar toch wil ik onderstrepen dat het puur toeval is dat de alle leden van de vernieuwde deelredactie werkzaam zijn in dezelfde stad. Mijn zoektocht vertrok uit Brussel en was helemaal niet gericht op de stad waar ikzelf woon.

Ik hoop ten slotte dat de deelredactie niet lang zal wachten om ons nader te berichten over wat er zoal broeit in baliekringen om in strafzaken iedereen die dat nodig heeft, toegankelijke en kwaliteitsvolle rechtsbijstand te verzekeren. Dit is de uitnodiging die ik hen richt samen met mijn wens voor een vruchtbare bedrijvigheid.

LUC HUYBRECHTS

A. INLEIDING

De wet op de juridische bijstand lijkt een voorlopig eindpunt te zijn in een jarenlange zoektocht naar toegankelijker rechtshulp. Spilartikelen waren artt. 455 en 455bis Ger.W.¹ De nieuwe wet op de juridische bijstand² schaft voormelde artikelen af en voert een art. 446bis Ger.W. en een nieuw boek IIIbis met als opschrift 'Juridische eerste – en tweedelijnsbijstand' met als enige artt. 508/1 tot en met 508/23 in. In art. 580 Ger. W. wordt de arbeidsrechtbank bevoegd gemaakt voor beroepen tegen beslissingen van het bureau voor juridische bijstand.³ Dit gebeurt bij verzoekschrift zoals bepaald in art. 704 Ger. W.⁴ Eveneens wordt art. 676 Ger. W. dat handelt over de bewijsstukken nodig voor het bekomen van kosteloze rechtsbijstand gewijzigd.⁵ Tot slot krijgt art. 184bis Wetboek van Strafvordering in het licht van de nieuwe wet een ander kleedje.⁶

Kosteloze rechtsbijstand is geen idee van recente datum. Reeds ten tijde van St. Louis en gedurende meer dan 6 eeuwen werden minder-vermogenende mensen kosteloos bijgestaan door advocaten.

De eerste wettelijke bepalingen worden teruggevonden in een Decreet van 14 december 1810 tot oprichting van het bureau voor gratis consultatie in opvolging van de 'Conférence de Charité' die voor de 19e eeuw toegankelijk was voor al diegenen die een beroep deden op gratis juridisch advies.⁷

In de Wet van 30 juni 1889 wordt voorzien in kosteloze bijstand van een advocaat in correctionele zaken. De Wet van 29 juni 1929 breidde dit uit tot algemene vertegenwoordiging en het verlenen van advies. Het is deze laatste wet die bij de hervorming van het Gerechtelijk Wetboek van 1967 in grote lijnen wordt overgenomen.⁸

1. Art. 455 en 455bis Ger. W. vervangen door art. 1 Wet 9 april 1980, B.S. 30 april 1980 en § 2 gewijzigd bij art. 1 Wet 13 april 1995, B.S. 2 juni 1995. In werking sinds K.B. 23 mei 1997, B.S. 2 september 1997 (in werking op 2 september 1997).

2. Wet 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand, B.S. 22 december 1998, 40.568. De wet trad in werking op 31 december 1999.

3. Art. 5 Wet 23 november 1998.

4. Art. 7 Wet 23 november 1998.

5. Art. 6 Wet 23 november 1998.

6. Art. 8 Wet 23 november 1998.

7. Wetsvoorstel nr. 549/1 betreffende het kosteloos of gedeeltelijk kosteloos optreden van advocaten (Dhr. J.J. VISEUR, dhr. J. VANDEURZEN, dhr. P. BEAUFAYS en mevr. NATHALIE DE T'SERCLAES), Gedr. St. Kamer, gewone zitting 1995-96, 1-2. M.B. BERTRAND, 'L'Aide légale: l'aboutissement d'une longue démarche, un grand chambardement', J.T. 1995, 257-260.

8. M.B. BERTRAND, L.c., 257.

1. De wet van 9 april 1980⁹

De Commissie Krings, de voormalige Procureur-generaal van het Hof van Cassatie, ziet haar werkzaamheden resulteren in de Wet van 9 april 1980. Deze wet wijzigde de artikelen 455 en 455bis Ger. W. Het laatste artikel voorzag in een vergoeding van de advocaten-stagiairs. Zij alleen bekwamen een vergoeding voor de door hen geleverde prestaties aangezien zij gedurende hun stage zelf over een zeer bescheiden inkomen beschikten.¹⁰ Deze regeling gold niet voor de advocaten die op het tableau waren opgenomen.

In 1991 protesteren de advocaten-stagiairs en eisen zij van de overheid een betere organisatie van de rechtsbijstand. Dit protest wordt vertaald in twee wetsvoorstellen.

Op 8 april 1991 dienen mevr. ONKELINX en de heer MAYEUR een wetsvoorstel in betreffende rechtsbijstand.¹¹ De parlementsleden verwijzen hiervoor naar de bestaande wetgeving in Europese buurlanden en naar de regeling in Québec. Voor al de mensen wier inkomen onder een bepaald bedrag ligt (art. 3), moet een beroep kunnen worden gedaan op kosteloze bijstand (dienstverlening) van een advocaat. Dit wordt georganiseerd door een 'Centrum voor rechtsbijstand' geleid door een directeur (art. 8 en 9) en een Raad van Bestuur, bestaand uit 1/3 advocaten, 1/3 leden op voordracht van de minister van Justitie en 1/3 leden van verenigingen (b.v. Vierde Wereldbeweging, Liga voor de Rechten van de Mens, Bond van Grote en Jonge Gezinnen) (art. 6 en 7). Er worden overeenkomsten gesloten met advocaten die vrijwillig kosteloze rechtsbijstand verlenen (art. 6 en 8). Ook de wijze van financiering wordt grondig besproken (zie art. 15-16).

Op 10 april 1991 leggen mevrouw CORBISIER-HAGON en de heer BEAUFAYS een wetsvoorstel neer in de Kamer tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de rechtsbijstand aan mindervermogenen.¹² In dit voorstel wordt een art. 455ter Ger. W. ingelast met als doel de samenwerking tussen het OCMW en de Balies te institutionaliseren. Als wettelijke basis wordt verwezen naar art. 60 § 2 en art. 61 Wet van 8 juli 1976 op de OCMW's. De auteurs hebben een ruim doel voor ogen:

Net als in onze buurlanden maakt nu ook in België de stelling opgang dat de toegankelijkheid van het gerecht niet in de zin van kosteloze bijstand aan minvermogenenden moet opgevat worden, maar als een door de gemeenschap aan alle minder draagkrachtigen gewaarborgd recht op de onontbeerlijke informatie over hun rechten en plichten en op de toegang tot de rechtbanken en tot de diensten van een zelf gekozen advocaat.¹³

2. De wet 13 april 1995¹⁴

De Wet van 13 april 1995 breidde de mogelijkheid om vergoed te worden voor kosteloze rechtsbijstand uit naar advocaten die op het tableau zijn ingeschreven. Deze wet is pas meer dan 2 jaar later in werking getreden. Sommige balies zoals deze van Antwerpen vaardigden een richtlijn uit waardoor iedere advocaat, zowel tableau als stagiair verplicht werd aan elke hulpbehoevende die op hen beroep doet, kosteloze rechtsbijstand te verlenen.¹⁵

3. De wet van 23 november 1998

Het zijn de wetsvoorstellen uit 1991 die de lokale balies en de Nationale Orde van Advocaten niet onberoerd lieten. De Orde heeft dan een voorstel van wettekst betreffende de rechtshulp gemaakt dat op enkele wijzigingen na door de heren VISEUR, VANDEURZEN, BEAUFAYS en mevr. DE T'SERCLAES op 29 april 1996 werd ingediend.¹⁶ Het is dit wetsvoorstel dat als basis voor discussie heeft gediend voor de wet op de juridische bijstand. Tevens werd op 20 december 1996 een wetsvoorstel van de heer ERDMAN aangenomen in de Senaat.¹⁷ Het oorspronkelijk wetsvoorstel van ONKELINCKX werd op 7 juli 1997 door de heren GIET, LANDUYT en BIEFNOT¹⁸ terug ingediend.

Uit deze wetsvoorstellen groeide de oriëntatienota 'Een betere rechtshulp voor maatschappelijk minder begoede groepen' van de toenmalige minister van Justitie DE CLERCK gevolgd door de nota 'toegang tot justitie op mensen-

9. Wet 9 april 1980, B.S. 30 april 1980.

10. M.B. BERTRAND, l.c., 257.

11. Wetsvoorstel betreffende de rechtsbijstand (Mevr. ONKELINX en dhr. MAYEUR) *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1990-91, 1588/1, 1-17.

12. Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de rechtsbijstand aan mindervermogenen (Mevr. CORBISIER-HAGON, dhr. BEAUFAYS, dh. LEBRUN), *Gedr. st. Kamer*, gewone zitting 1990/91, 1599/1, 1-6.

13. Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de rechtsbijstand aan mindervermogenen (Mevr. CORBISIER-HAGON, dhr. BEAUFAYS, dh. LEBRUN), *Gedr. st. Kamer*, gewone zitting 1990/91, 1599/1, 1.

14. Wet (3 april 1995, B.S. 2 juni 1995. In werking sinds K.B. 23 mei 1997, B.S. 2 september 1997 (in werking op 2 september 1997).

15. X., 'Hervorming B.C.V.', *Courant* 1997-98, 1, 19-21.

16. Zie voetnoot 7.

17. Wetsontwerp met betrekking tot de rechtsbijstand inzake de afgifte van de afschriften van stukken *Gedr. St. Senaat*, 1996-97, 17/1.

18. Wetsvoorstel betreffende rechtsbijstand, *Gedr. St. Kamer*, 1996-97, 1117/1, 19 p.

maat'. In zijn laatste beleidsnota koppelde de minister van Justitie de grote toegankelijkheid van justitie aan de justitiehuizen. Zo stelde hij dat er bovendien ook de eerstelijnsrechtshulp aangeboden werd door de balie en de eerstelijns sociale hulp door de justitie-assistenten.¹⁹

B. DE WET OP DE JURIDISCHE BIJSTAND 23 NOVEMBER 1998

1. Definities

a. juridische bijstand of rechtshulp?

Onmiddellijk rees de vraag of juridische bijstand en rechtshulp synoniemen waren en welk opschrift het best de lading zou dekken.

Het oorspronkelijk wetsvoorstel van de heren VISEUR c.s. had als opschrift 'kosteloze en gedeeltelijk kosteloos optreden van advocaten'. De indieners definieerden dit begrip van rechtshulp als de tegemoetkoming van de overheid in de honoraria en kosten van de advocaat die aan een rechtzoekende rechtshulp hebben verleend, met inbegrip van de vertegenwoordiging, zoals bepaald in art. 728. Rechtshulp betekende hier informatieverstrekking, de raadpleging, de vertegenwoordiging en de vertegenwoordiging in rechte.²⁰ Het regeringsamendement²¹ sprak over 'rechtshulp' en wijzigde nadien het opschrift in 'wetsvoorstel betreffende de eerste- en tweedelijns^{hulp}'.²² Uiteindelijk haalde 'wetsontwerp betreffende juridische eerste- en tweedelijns-bijstand' het als titel in de Kamer.²³ In haar advies verwees de Raad van State naar de grondwettelijke bepaling van art. 23 Gec. G.W. dat spreekt

over 'juridische bijstand'. Hieruit putten Landuyt c.s. het argument om eerder te spreken over juridische bijstand in plaats van rechtshulp.²⁴ In haar advies lijkt de Raad van State rechtshulp en juridische bijstand eerder als synoniemen te gebruiken.²⁵

Dit onderscheid tussen rechtshulp en juridische bijstand gaf de heer BOURGEOIS de gelegenheid om te stellen dat rechtshulp een gemeenschapsmaterie zou moeten zijn. Hij moedigt Vlaamse initiatieven aan.²⁶ Zijn standpunt vond haar grond in een voorstel van bijzondere wet door hem samen met KAREL VAN HOOREBEKE ingediend op 6 oktober 1997. De reden van het voorstel lag in de ongelijke verdeling van de pro Deo-gelden over de verschillende gemeenschappen. De Franstalige advocaten-stagiairs ontvingen gemiddeld meer gelden dan hun Vlaamse confraters. De motivering van deze kamerleden werd gestoeld op de overtuiging dat de materie van kosteloze bijstand meer aansluit bij de bevoegdheid 'bijstand aan personen'. De gemeenschappen beschikken vandaag over uitgebreide bevoegdheden op dit vlak.²⁷

In de Senaat werd het amendement van Mevr. DARDENNE aangenomen om het opschrift te vervangen door de woorden 'juridische bijstand'.²⁸ De term overkoepelt de eerste- en tweedelijns-bijstand. Het geeft volgens de indiener ook beter het doel van de wet aan en zo geschiedde.

b. juridisch gehacketak op het werkveld

De hele discussie over het onderscheid tussen juridische eerste- en tweedelijnsbijstand is niet zonder gevolg voor het werkveld van de advocatuur en de andere rechtshulporganisaties.

19. Nota heren VAN PARIJS en DE CLERCK, Justitiebeleid 1995-1999, 18 mei 1999,

http://www.just.fgov.be/html/n990a4_n.htm

20. Wetsvoorstel nr. 549/1 betreffende het kosteloos of gedeeltelijk kosteloos optreden van advocaten (Dhr. J.J. VISEUR, dhr. J. VANDEURZEN, dhr. P. BEAUFAYS en mevr. NATHALIE DE T'SERCLAES), *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1995-96, p. 4 en 14.

21. Amendement nr. 17 van de regering, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 20 januari 1998, nr. 594/4, 1995-96. 1. Hierbij volgt de regering het amendement van de heren VISEUR en DUQUESNE; Amendement nr. 13 van de heren VISEUR en DUQUESNE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 15 januari 1998, nr. 594/3. 1. Zij stellen dat het oorspronkelijk opschrift onaanvaardbaar was voor de balie. Het opschrift was de definitie van het begrip rechtshulp zodat het beter is dit begrip als hoofding te hanteren.

22. Amendement nr. 36 van de regering, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 21 januari 1998, nr. 549/5, 6. In hun amendement nr. 40 spreken VISEUR, c.s. terug over wetsvoorstel betreffende de rechtshulp. Zij verwijzen naar het doel van de wet n.l. het regelen van de pro Deo en de rechtsbijstand in het gerechtelijk wetboek alsook het financieel op zich nemen door de overheid van de kosten van de advocaten (Amendement nr. 40, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 27 januari 1998, nr. 549/6, 5).

23. Amendement nr. 65 van de heren LANDUYT en VANDEN BOSCH, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 19 maart 1998, nr. 549/9, 1.

24. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 april 1998, nr. 549/14, 69.

25. Advies van de Raad van State op de amendementen 17 en 41, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 februari 1998, nr. 549/7, 6.

26. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 april 1998, nr. 549/14, 29. De heer VERHERSTRAETEN vraagt zich af of de schaarse middelen die worden uitgetrokken niet beter besteed worden aan de gemeenschappen. Is de balie bereid met de gemeenschappen samen te werken? (Verslag, p. 30).

27. Voorstel van Bijzondere Wet tot aanvulling van artikel 5, § 1, II van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen (ingediend door de heren GEERT BOURGEOIS en KAREL VAN HOOREBEKE), *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1997-98, nr. 1235/1, 2878, zie ook Verslag, p.33. In het Franstalig gedeelte (bijdrage Balie Luik) botst de communautarisering van de rechtsbijstand op weerstand. Dit maakt deel uit van het debat over de splitsing van de sociale zekerheid. (Verslag p. 35).

28. Amendement nr. 13 en 14 van mevr. DARDENNE, *Gedr. St. Senaat*, nr. 1-970/4, zitting, 30 juni 1998, 1.

In haar advies heeft de Raad van State de vraag gesteld of het beleid inzake maatschappelijk welzijn (aide social) ook de organisatie van de rechtshulp omvat. Bij onderzoek van art. 23 Gec. G.W. meent zij dat sociale bijstand (gemeenschapsmaterie) iets anders is dan juridische bijstand. Bijgevolg is het beleid inzake de organisatie van de juridische bijstand verschillend van deze van het beleid inzake maatschappelijk welzijn. Het behoort tot de residuaire bevoegdheid van de federale overheid. Nochtans maakt de afdeling wetgeving van de Raad van State een opening. Het komt de federale overheid toe om de organisatie van deze bijstand ruimer te zien en andere instanties dan de balie er bij te betrekken. Dit omhelst domeinen die niet tot de federale bevoegdheid behoren. De Raad van State meent dat de gemeenschappen en gewesten rechtshulp kunnen regelen 'althans voorzover zulke regeling noodzakelijk is voor de uitoefening van hun eigen bevoegdheden'.²⁹ Hierbij wordt verwezen naar gezondheidsbeleid (centra voor levens- en gezinsvragen, drughulpverlening, enz.), bijstand aan personen en de bevoegdheid inzake de huisvesting (huurdersbonden). In de organieke wet op de OCMW en in art. 5 § 1, II, 2°, b, is in een bijzondere stelsel van rechtshulp voorzien (zie hoofdstuk IV en art. 60 §2 Organieke Wet 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn).

Hieruit kan besloten worden dat de organisatie van de juridische bijstand (rechtshulp) een federale bevoegdheid is. Wat deze hulp inhoudt en hoe deze wordt georganiseerd behoort tot de federale wetgever.

Aangezien de wet de rechtsbijstand door advocaten regelt, menen organisaties en OCMW's die eveneens rechtshulp verlenen dat zij niet onder de wettelijke definities ressorteren. Zij worden in hun standpunt gesterkt door een antwoord van minister VERWILGHEM op een parlementaire vraag van mevrouw DE MEYER.³⁰ De minister antwoordde:

'Ik ben gebonden door de bepalingen van de wet ter zake. De regels inzake juridische bijstand zijn alleen toepasselijk op advocaten, niet op andere, niet-justitiële organisaties voor juridische bijstand. Deze laatste zijn alleen maar onderhevig aan de bepalingen die hun deelname aan de commissie voor Juridische bijstand regelen. Vertegenwoordigers van organisaties voor juridische bijstand zouden deze situatie gewijzigd willen zien. Een aantal balies denken ook

in die richting. Om niet-justitiële organisaties voor sociale rechtshulp ook onderhevig te maken aan de nieuwe wet is een wetswijziging nodig.'

De vraag is of dit standpunt houdbaar is. De definitie wat onder juridische eerste- en tweedelijnsbijstand moet verstaan worden, is juist een van de belangrijkste hoekstenen van de organisatie van de juridische bijstand. Nochtans bevat de wettekst zelf tegenstrijdigheden wanneer de definitie van eerste- en tweedelijnsbijstand letterlijk wordt genomen en van toepassing wordt geacht op de andere organisaties die rechtsbijstand verlenen.

Deze discussie heeft zich tevens in de kamer voorgedaan. In het verslag van de Commissie zegt de heer DUSQUESNE dat:

*'grotere OCMW's of gespecialiseerde private organisaties eventueel inlichtingen kunnen verstrekken met betrekking tot de wetgeving, maar dat zulks niet gekwalificeerd kan worden als 'juridische bijstand'. Consultatie en verdediging moeten voorbehouden blijven voor de advocatuur die een eigen deontologie ontwikkelt en over de mogelijkheden beschikt om daar op toe te zien.'*³¹

De tweedelijnsbijstand blijft het monopolie van de advocatuur, zo stelde VANDEURZEN. Dit wordt geleid door het bureau voor rechtsbijstand. De commissie voor rechtsbijstand waarin vertegenwoordigers zitten van de balie, OCMW's en erkende juridische organisaties, kijkt enkel toe op de juridische eerstelijnsbijstand.³²

Indien de tweedelijnsbijstand zoals gedefinieerd in de wet op de juridische bijstand de monopoliepositie omschrijft van de advocatuur, moet men *mutatis mutandis* aanvaarden dat door de andere rechtshulporganisaties enkel maar eerstelijnsbijstand kan verleend worden zoals omschreven in de wet.

En om de juridische eerstelijnsbijstand nog verder af te bakenen, werd door de heren senatoren ERDMAN en VANDENBERGHE voorgesteld om te spreken over 'een eerste juridisch advies'.³³ Elk verder advies is dan omstandig en behoort tot de tweedelijnsbijstand.

Deze discussie mag niet in het nadeel spelen van de rechtzoekenden. Zij lopen het risico van het kastje naar de muur gestuurd te worden. Het debat tussen de balie en de andere organisaties

29. Advies van de Raad van State op de amendementen 17 en 41, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 februari 1998, nr. 549/7, 4-6.

30. Parlementaire vraag mevr. M. DE MEYER, *Hand. Kamer*, BVCOM064, 7 december 1999, 7-8.

31. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 april 1998, nr. 549/14, 54.

32. Idem, 58. VANDEURZEN steunt het regeringsamendement 'De tweede lijn is en dient het monopolie van de advocatuur te zijn' Idem, 61.

33. Amendement nr. 3 (ERDMAN en VANDENBERGHE), *Gedr. St. Senaat*, zitting 1997-1998, 17 juni 1998, nr. 970/3, 2 (art. 4).

die rechtshulp verlenen, zal leiden tot een welles-nietesspelletje. Een duidelijke omschrijving dringt zich op. De definities in de wet op de juridische bijstand zijn ontleend aan de omschrijving van eerste- en tweedelijnsbijstand in de medische wereld. Beide werelden verschillen echter grondig van elkaar zodat het transponeren van deze definities alleen maar tot verwarring kan leiden.

Indien het snijpunt ligt op communautair vlak, waarom dan geen interministeriële conferentie in het leven roepen om een politiek aanvaardbare oplossing te zoeken. Wordt vervolgd.

c. eerstelijnsbijstand

In het verslag namens de Commissie van Justitie in de Kamer zegt de minister van Justitie:

'Op sommige plaatsen zijn evenwel organisaties en instellingen actief die rechtshulp verlenen op specifieke domeinen of voor specifieke bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld de wetswinkels, de kinderrechtenwinkels, de huurderswinkels, enz.), maar een veralgemeende eerstelijnsbijstand ontbreekt tot op heden, zeker voor de maatschappelijk minder goeie groepen. Een bijkomend aanbod op dit gebied is dan ook geboden'.³⁴

Dit bijkomend aanbod zal plaatsvinden in de Justitiehuizen.³⁵

Art. 508/1 Ger. W. geeft aan welk soort van bijstand in die Justitiehuizen kan bekomen worden. Onder juridische eerstelijnsbijstand wordt verstaan: de juridische bijstand die verleend wordt in de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie.

In de praktijk wordt door de advocaten in het Justitiehuis eerstelijnsadvies gegeven op vooropgestelde uren. Ook justitie-assistenten verlenen eerstelijnsbijstand door rechtzoekenden door te verwijzen naar bepaalde organisaties of naar de advocaat die in het Justitiehuis zetelt.

De organisatie van deze eerstelijnsbijstand door advocaten berust bij de Commissie voor Juridische Bijstand (zie *infra*).

2. Commissie voor juridische bijstand en juridische eerstelijnsbijstand

a. Commissie voor Juridische Bijstand

De wet heeft een commissie voor juridische bijstand in het leven geroepen. De commissie heeft rechtspersoonlijkheid en heeft een eigen huishoudelijk reglement. In de hoofdplaats of enige andere plaats die zij aanstelt van elk gerechtelijk arrondissement bevindt zich een commissie. In Brussel zijn er gezien de taalspecifieke omgeving twee commissies (art. 508/2 § 1 en 2 Ger. W.).

In deze commissie zetelen vertegenwoordigers van de balie, vertegenwoordigers van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en vertegenwoordigers van erkende organisaties voor juridische bijstand (art. 508/2 § 3 Ger. W.). Wat onder deze laatste wordt verstaan alsook de verdere uitwerking van deze commissie werd verder ingevuld bij KB van 20 december 1999. Hier werden de verdere regels inzake de erkenning van de organisaties voor juridische bijstand uitgewerkt, alsook de regels over de samenstelling en de werking van de commissie voor juridische bijstand. De wijze van subsidiëring werd eveneens bepaald.³⁶

Dit K.B. bepaalt wie er in de commissies voor juridische bijstand zetelt, hoe deze moeten werken, wat de taken ervan zijn en hoe ze worden gesubsidieerd. Hieronder wordt dit kort toegelicht.

ERKENNING VAN DE ORGANISATIES

Om erkend te kunnen worden, moet een organisatie aan de volgende voorwaarden voldoen:

- opgericht zijn overeenkomstig de wetgeving van de VZW's;
- ten minste één doctor of licentiaat in de rechten ter beschikking van de rechtzoekende kunnen stellen;
- gedurende de laatste 2 jaren juridische eerstelijnsbijstand hebben verleend;
- zich ertoe verbinden juridische eerstelijnsbijstand te verlenen aan iedere persoon die daarom verzoekt.

De erkenning geldt voor een verlengbare periode van 6 jaar.

34. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 april 1998, nr. 549/14, 4.

35. Zie nota. 'Een toegang tot Justitie op mensenmaat' persbericht Ministerraad 17 oktober 1997 (niet toevallig de internationale dag tegen de uitsluiting van armoede).

36. K.B. van 20 december 1999 tot bepaling van de nadere regels inzake erkenning van de organisaties voor juridische bijstand, alsook betreffende de samenstelling en de werking van de commissie voor juridische bijstand en tot vaststelling van de objectieve criteria van subsidiëring van de commissies voor juridische bijstand, *B.S.* 30 december 1999.

De commissie is naargelang het aantal inwoners van het desbetreffende gerechtelijk arrondissement als volgt samengesteld:

- tot 250.000 inwoners: 8 leden;
 - tussen 250.001 en 500.000 inwoners: 12 leden;
 - vanaf 500.001 inwoners: 16 leden.
- De helft van de leden zijn advocaten.

Een vierde van de commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de OCMW's welke over een dienst voor juridische bijstand beschikken (of bij gebreke daaraan door alle OCMW's van het betrokken gerechtelijk arrondissement).

Een vierde van de commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de erkende organisaties.

Wanneer er niet genoeg vertegenwoordigers zijn van de erkende organisaties, wordt het aantal vertegenwoordigers van de OCMW's verhoogd en vice versa.

De vertegenwoordigers van de OCMW's en van de erkende organisaties moeten beschikken over één van de volgende diploma's: doctor of licentiaat in de rechten, licentiaat in de sociale wetenschappen, licentiaat in de criminologie, of maatschappelijk werker.

WERKING VAN DE COMMISSIE

De organisatie en de samenstelling is in handen van één van de vertegenwoordigers van de balie. Deze laatste zorgt ervoor dat de OCMW's en de erkende organisaties onderling overleg plegen om de te verdelen plaatsen te bemannen indien er te veel kandidaten zijn. Bij gebrek aan onderling akkoord duidt deze een persoon aan die onafhankelijk is van de OCMW's en de erkende organisaties en voldoende kennis heeft van de sociale sector om de vertegenwoordigers aan te duiden.

De commissie wijst onder haar leden een voorzitter, een ondervoorzitter, een secretaris en een penningmeester aan.

De commissie vergadert ten minste 4 maal per jaar.

OBJECTIEVE CRITERIA

De minister verdeelt jaarlijks, binnen de grenzen van de begroting, een subsidie aan de commissies en bepaalt het bedrag dat volgens objectieve criteria onder hen wordt verdeeld (criteria zijn o.m. bevolkingscijfer, aantal bestaansminimumtrekkers, aantal gepensioneerden met gewaarborgd inkomen, aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, ...).

Deze subsidie moet voor ten minste 90% worden aangewend om de zitdagen voor eerstelijnsbijstand te financieren. De rest kan gebruikt worden voor de andere taken zoals het bevorderen van overleg en coördinatie tussen de organisaties voor juridische bijstand bevorderen, het verspreiden van informatie over de juridische bijstand en aanbevelingen doen aan de minister van Justitie.

b. Taken van de Commissie voor Juridische Bijstand

De taak van de commissie is zeer verregaand. Zij organiseert de zitdagen – al dan niet gedecentraliseerd – voor eerstelijnsbijstand door advocaten. Zij bevordert het overleg en de coördinatie tussen de verschillende organisaties voor juridische bijstand. Zij dient de doorverwijzing naar gespecialiseerde organisaties te vergemakkelijken onder meer door het sluiten van overeenkomsten. Zij heeft een informatieplicht vooral naar de meest kwetsbare groepen en een adviserende bevoegdheid naar de minister van Justitie (art. 508/3, 1^o t/m 4^o Ger. W.).

Die informatieverplichting houdt in dat alle praktische gegevens in verband met de diensten voor eerstelijnsrechtshulp beschikbaar zouden moeten zijn op de griffies van de rechtbank, bij de gerechtsdeurwaarders van het betrokken arrondissement, alsook bij de OCMW's en op het gemeentelijk niveau in het algemeen waar ze kan worden aangevuld met informatie van lokale diensten op de diverse rechtshulpdomeinen.³⁷

De adviezen verleent zij op grond van de verslagen die in het kader van de eerste- en tweedelijnsbijstand worden opgemaakt. De Commissie bespreekt zowel de eerste als tweedelijnsbijstand. Deze verslagen zijn voor de minister van Justitie in overleg met de Nationale Orde van Advocaten tevens het middel om de efficiëntie van de bestede middelen inzake rechtshulp beter te controleren, eventueel te corrigeren en te optimaliseren in het voordeel van de minst-bedeelde groepen.³⁸

In het aanvankelijk wetsvoorstel dat zich hoofdzakelijk toespitste op het kosteloze optreden van advocaten, werd er geopteerd voor het behoud van het bureau voor rechtsbijstand die al dan niet gedecentraliseerd op kantonaal niveau

37. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 24 april 1998, nr. 549/14, 6. Zie ook art. 508/3, 3^o lid 2 Ger. W.

38. M.B. van 20 december 1999 tot vaststelling van de nadere regels betreffende de verslagen bedoeld in de artikelen 508/6, eerste lid, en 208/11, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek en inzake de controle bedoeld in artikel 508/19 §2, van hetzelfde Wetboek, *B.S.* 30 december 1999.

een preventietaak had, basisinformatie diende te verstrekken, enz.³⁹ Het is pas in het regerings-amendement dat er voor het eerst sprake is van de rechtshulpcommissie.⁴⁰ De teneur is zeer algemeen. Zo zal de commissie o.a. instaan voor het organiseren van permanenties (niet alleen voor advocaten). Pas bij latere amendering wordt expliciet verwezen naar het feit dat de commissie een beleid inzake juridische bijstand moet voeren⁴¹ en wordt dit beleid omgezet in opdrachten voor de commissie. Tevens wordt hier gestipuleerd dat onafgezien de juridische eerstelijnsbijstand die andere organisaties voorzien, de commissie deze van de advocaten organiseert.⁴² Er wordt gedacht dat de commissie enkel toezicht zal houden op de organisatie van de eerstelijnsbijstand door de balie.⁴³ nochtans heeft het amendement van de heren LANDUYT en VANDENBOSSCHE – en zo is het ook in de wet opgenomen – bepaald dat de Commissie voor Juridische Bijstand effectief deze eerstelijnsbijstand organiseert.⁴⁴

Het is in ditzelfde amendement dat wordt voorzien in de mogelijkheid overeenkomsten te sluiten met juridische organisaties. Dit bevordert de samenwerking.

39. Wetsvoorstel nr. 549/1 betreffende het kosteloos of gedeeltelijk kosteloos optreden van advocaten (Dhr. J.J. VISEUR, dhr. J. VANDEURZEN, dhr. P. BEAUFAYS en mev. NATHALIE DE T'SERCLAES), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting*, 1995-96, 16.

40. Amendement nr. 17 van de regering, *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 20 januari 1998, nr. 594/4, 2 (art. 455/1 en art. 455/2).

41. Amendement nr. 43 (VISEUR), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 10 maart 1998, 549/8, 2-3 (art. 455/2 en 455/3).

42. Amendement nr. 67 (LANDUYT en VANDENBOSSCHE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 19 maart 1998, 549/9, 2 (art. 3 en 4); amendement nr. 68 (LANDUYT en VANDENBOSSCHE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 19 maart 1998, 549/9, 3 (art. 3 en 4). Volledigheidshalve dient nog verwezen naar de amendementen nr. 80 (VISEUR, DUQUESNE en VANDEURZEN), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 20 maart 1998, 549/10, 2-3 (art. 508/2-508/4) en amendement nr. 85 (Vandeurzen), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 24 maart 1998, 549/11, 1 (art. 3). Hier wordt de werking van de rechtshulpcommissie formeel geïntroduceerd.

43. Amendement nr. 60 (DUQUESNE en BARZIN), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 10 maart 1998, 549/8, 14, (art. 3 en 4) spreekt over 'bevordert de Commissie voor juridische bijstand de ontwikkeling ... van de door de advocaten verleende juridische eerstelijnsbijstand'. Amendement nr. 80 (VISEUR, DUQUESNE en VANDEURZEN), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 20 maart 1998, 549/10, 3 heeft het over 'ervoor te zorgen dat advocaten zittingen voor juridische eerstelijnsbijstand verrichten ...'.

44. Amendement nr. 90 (LANDUYT en VANDENBOSSCHE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 26 maart 1998, 549/12, 2 (art. 3). Het is de commissie die verantwoordelijkheid draagt van de continuïteitsdiensten. Het is dus meer dan louter toezien op het feit of de balie al dan niet deze diensten organiseert. Het amendement nr. 90 (DUQUESNE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 1 april 1998, 549/13, 1, voegt er in de verantwoording aan toe dat de organisatie in nauw overleg met de advocaten moet gebeuren.

Op het ogenblik zijn deze Commissies voor Juridische Bijstand zich aan het organiseren. Tot op heden zijn er nog geen organisaties voor juridische bijstand erkend.

c. Het verlenen van juridische eerstelijnsbijstand

ORGANISATIE VAN DE ZITDAGEN

De zittingen voor juridische eerstelijnsbijstand worden gehouden door advocaten. In het parlement werd geopperd dat deze zittingen het best konden georganiseerd worden binnen de Justitiehuizen.⁴⁵ De minister was dezelfde mening toegedaan (zie *supra* de beleidsnota).

Het is de Orde van Advocaten die jaarlijks een lijst zal opmaken van de advocaten die prestaties wensen⁴⁶ te verrichten. De lijst vermeldt de voorkeursmateries. De advocaten moeten hun kunde staven of zij verbinden zich ertoe een opleiding te volgen die door de Raad van de Orde of de Nationale Orde wordt georganiseerd. Deze bepaling werd ingegeven door de bekommernis dat advocaten niet steeds vertrouwd zijn met materies die bij de meest onvermogenen vaak voorkomen o.a. vraagstukken in verband met de rechten van jongeren, vreemdelingenwetgeving en sociaalrechtelijke problemen.⁴⁷

Indien een advocaat geweigerd wordt, kan hij beroep aantekenen. Dit gebeurt door aan de secretaris van de Raad van de Orde bij ter post aangetekende brief kennis te geven binnen 15 dagen. De secretaris stuurt het dossier aan de secretaris van de raad van beroep (art. 469bis Ger. W.).

De lijst wordt door de orde aan de commissie voor juridische bijstand bezorgd (art. 508/5 § 5 vijfde lid Ger. W.).

NIET KOSTELOOS

De eerstelijnsbijstand, zo stelt de wet, is niet gratis. Dit geldt niet voor de personen wier inkomsten onvoldoende zijn noch voor de met hen gelijkgestelde personen (?). LANDUYT merkte terecht op dat niet onmiddellijk duidelijk is wie deze gelijkgestelden moeten zijn. Men is min-

45. Amendement nr. 14 (VISEUR en DUQUESNE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 15 januari 1998, 11.

46. In de Senaat oordeelde mev. JEANMOYE dat er te weinig vrijwillige advocaten zich zouden opgeven, zodat zij voorstelde dat de Orde maatregelen die nodig zijn, zou kunnen nemen om deze lijst aan te vullen zodat een efficiënte dienstverlening gegarandeerd kan worden. Amendement nr. 1 (JEANMOYE), *Gedr. St. Senaat, zitting* 1997-98, 2 juni 1998, 970/2, 1 (art. 4).

47. Amendement nr. 14 (VISEUR en DUQUESNE), *Gedr. St. Kamer, gewone zitting* 1997-98, 15 januari 1998, 10.

dervermogend of men is het niet.⁴⁸ Het waren de heren VISEUR en DUQUESNE die amendeerden dat voor deze bijstand moest betaald worden. Zij voorzagen vrijstelling voor gevangen/geïnterneerden, minderjarigen die in gevaar verkeren (*sic*), asielzoekers en diegenen die houder zijn van een attest van het OCMW.⁴⁹

De Ministerraad heeft bepaald welke bewijzen moeten voorgelegd worden om zijn onvermogen aan te tonen. Het zal de advocaat op het veld zijn die zal bepalen of aan de voorwaarden inzake kosteloosheid wordt voldaan (art. 508/5 § 2 Ger. W.). De criteria voor rechtshulp – zo stelde de heer LANDUYT – moesten in de wet zelf opgenomen worden in plaats van de regering die opdracht te geven. Hij kan zich bovendien niet verzoenen met het feit dat de advocaat zelf oordeelt of de voorwaarden voor kosteloze eerstelijnsrechtshulp vervuld zijn. De advocaat kan geen rechter en partij zijn. De beoordeling van kosteloosheid is geenszins noodzakelijk om eerstelijnsrechtshulp te verstrekken omdat iedereen die er om verzoekt recht heeft op eerstelijnsrechtshulp. Achteraf kan er eventueel om een forfaitaire bijdrage gevraagd worden.⁵⁰

De uitvoeringsbesluiten hebben deze bijdrage voor een eerste juridisch advies bepaald op 500 BEF.⁵¹ In een volgend K.B. wordt geregeld wie aanspraak kan maken op gratis bijstand en welke bewijsstukken daarvan moeten worden voorgelegd.⁵² Hieronder volgt kort een overzicht.

De volgende categorieën van personen hebben recht op gratis eerstelijnsbijstand:

De alleenstaande met een maandelijks netto-inkomen lager dan 25.000 BEF (bewijsstuk: een document te beoordelen door de advocaat);

De persoon die samenwoont met zijn echtgenoot of met iemand anders een feitelijk gezin vormt, met een gemiddeld maandelijks gezinsinkomen (netto) dat onder de beslagbare grens valt (momenteel 32.500 BEF) (bewijsstuk: een document te beoordelen door de advocaat);

De persoon die bestaansminimum of maatschappelijke bijstand geniet (bewijsstuk: geldige beslissing van het betrokken OCMW);

De persoon die een gewaarborgd inkomen voor bejaarden ontvangt (bewijsstuk: jaarlijks attest van de Rijksdienst voor Pensioenen);

De persoon die een vervangingsinkomen voor gehandicapten zonder integratievergoeding geniet (bewijsstuk: beslissing minister sociale zekerheid of zijn afgevaardigde ambtenaar);

De persoon met een kind ten laste dat gewaarborgde kinderbijslag geniet (bewijsstuk: attest Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers);

De huurder van een sociale woning die:

- in het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een huur betaalt overeenkomstig de helft van de basishuurprijs (bewijsstuk: laatste huurberekeningsfiche);

- in het Waals Gewest een minimumhuur betaalt (bewijsstuk: laatste huurberekeningsfiche);

De minderjarige (bewijsstuk: identiteitskaart);

De vreemdeling m.b.t. zijn verzoek tot verblijfsregularisatie of een beroep tegen uitwijzing (bewijsstuk: onbepaald);

De asielaanvrager of de ontheemde (bewijsstuk: onbepaald).

Bij de berekening van de inkomsten van de personen uit de eerste twee categorieën zijn de volgende aandachtspunten belangrijk:

- een aftrek van 10% van het bestaansminimum per persoon ten laste;

- lasten die voortvloeien uit een buitengewone schuldenlast worden in rekening gebracht;

- gezinsbijslagen worden niet meegeteld (eventuele andere bestaansmiddelen wel);

- de samenwonende persoon die strijdige belangen heeft met die partner, wordt beschouwd als een alleenstaande persoon;

- de inkomsten worden jaarlijks aangepast volgens de berekening van het beslagbaar inkomen.

De persoon in hechtenis, de beklaagde in de wet betreffende de onmiddellijke verschijning of de geesteszieke conform de Wet van 26 juni 1990, wordt eveneens beschouwd als een persoon wiens inkomsten onvoldoende zijn.

Alle personen die recht hebben op kosteloze eerstelijnsbijstand, hebben eveneens recht op volledige kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand.

De alleenstaande persoon met een maandelijks netto-inkomen tussen de 25.000 BEF en de 29.500 BEF heeft recht op gedeeltelijke kosteloosheid mits voorlegging van een document te beoordelen door het bureau voor juridische bijstand.

48. Amendement nr. 27 (LANDUYT), *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1997-98, 21 januari 1998, 594/5, (art. 3), 2.

49. Amendement nr. 14 (VISEUR en DUQUESNE), *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1997-98, 15 januari 1998, 4 (art. 455ter).

50. Amendement nr. 30 (LANDUYT), *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1997-98, 21 januari 1998, 594/5, 4. In amendement nr. 41 (VISEUR c.s.) *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting 1997-98, 21 januari 1998, 549/6, 8, (art. 455quater) wordt een synthese gemaakt van de voorstellen waarbij een wettelijke bepaling wordt gezocht wanneer iemand kosteloze bijstand (zowel eerste- als tweedelijns) kan bekomen.

51. K.B. van 20 december 1999 tot vaststelling van de vaste bijdrage verschuldigd door de aanvrager aan wie juridische eerstelijnsbijstand is verleend, *B.S.* 30 december 1999.

52. K.B. van 20 december 1999 tot vaststelling van de voorwaarden van de kosteloosheid van de juridische eerstelijnsbijstand en van de gedeeltelijke of volledige kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en de rechtsbijstand, *B.S.* 30 december 1999.

De persoon die samenwoont met zijn echtgenoot of met iemand anders een feitelijk gezin vormt, met een gemiddeld maandelijks netto gezinsinkomen tussen 32.500 BEF en 38.350 BEF, heeft eveneens recht op gedeeltelijke kosteloosheid mits voorlegging van een document te beoordelen door het bureau voor juridische bijstand.

Bij de berekening van deze inkomsten moet met dezelfde opmerkingen rekening gehouden worden dan hierboven opgesomd voor de kosteloze eerstelijnsbijstand.

Door de Vereniging van Vlaamse Balies werd een motie opgesteld waarin zij unaniem aan de minister van Justitie meedeelde dat er door de nieuwe wet een financiële en administratieve drempel werd ingebouwd. Er moet een bijdrage van 500 BEF betaald worden ofwel moet de niet-vermogen burger stukken voorleggen waaruit zijn financieel precare positie blijkt. Hierdoor moet hij ook zijn identiteit prijsgeven. Dit is, volgens de VVB niet het geval bij andere organisaties die rechtshulp verlenen en die dat vaak kosteloos doen.⁵³

Ook het 'Overleg van de Sociale rechtshulp'⁵⁴ deelde haar opmerkingen terzake mee aan de minister van Justitie. Naast dezelfde kritiek als geformuleerd door de VVB, merken zij op dat de dienstverlening – die door de enge definitie van deze wet – kan geboden worden door de advocaat die eerstelijnsbijstand verstrekt, wel erg beperkt is. Van zodra blijkt dat bijvoorbeeld een contactname met een tegenpartij noodzakelijk is, moet er worden doorverwezen naar de tweedelijnsbijstand, wat weerom drempelverhogend werkt. De in deze wet gehanteerde definitie van eerstelijnsbijstand houdt geen rekening met de definitie zoals deze wordt gehanteerd in de rechtssociologie en door de diverse sociale

rechtshulpverleners.⁵⁵ Bovendien wijzen zij op meerdere onduidelijkheden in de uitvoeringsbepalingen (o.a. m.b.t. de erkenningsvoorwaarden van de andere organisaties die rechtshulp verstrekken, het niet bestaan van een uitstapregeling uit de commissie voor juridische bijstand, de ongelijke subsidieverdeling en onvolledigheden in het KB m.b.t. de kosteloosheid van de bijstand).

TOEZICHT OP DE PRESTATIES VAN DE ADVOCATEN

De orde van advocaten – en niet de commissie voor juridische bijstand – ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt. Wanneer de advocaat in zijn taak tekortschiet, kan hij geschrapt worden. Hier geldt de procedure zoals die in tuchtzaken wordt gevoerd.

In ieder geval moet de advocaat een jaarverslag maken van zijn prestaties en deze doorzenden naar de Commissie voor Juridische Bijstand. Nadere regels zullen nog worden opgesteld door de minister van Justitie.⁵⁶

Doorverwijzen kan ook ofwel naar een organisatie voor juridische bijstand ofwel naar de tweedelijnsbijstand. Dit moet onmiddellijk aan de aanvrager worden meegedeeld. Tegelijkertijd wordt de organisatie of het bureau voor juridische bijstand hiervan verwittigd (art. 508/5 § 3 Ger. W.).

Er is ook een 'verbod van opvolging' voor de advocaat voor de zaken waarvan hij op de permanente kennis nam.⁵⁷ Dit is een logische deontologische verplichting die de raadsman zelf moet aanvoelen.

S. GIBENS en A. DE BEL

53. Motie VERENIGING VLAAMSE BALIES, *Advocaten pleiten voor GRATIS juridische eerstelijnsbijstand*, 3 p.

54. Op Vlaams niveau werd een overlegplatform gevormd, genoemd 'Overleg van de Sociale Rechtshulp'. Dit platform bestaat uit vertegenwoordigers van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, afdeling Maatschappelijk welzijn, de Vereniging van Vlaamse OCMW-juristen, het Vlaams Overleg Belwonersbelangen als representatief overleg- en ondersteuningscentrum van de Vlaamse Huurdersbonden, het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, de Kinderrechtswinkels en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk dat de polyvalente Centra voor algemeen welzijnswerk vertegenwoordigt welke onder meer onder de vorm van scheidingsbemiddeling, advies aan jongeren en schuldbemiddeling eveneens rechtshulp verstrekken. Aan de vergaderingen van dit Overlegplatform Sociale Rechtshulp nemen eveneens het Centrum voor Gelijkheid van Kansen als ondersteuningscentrum van de Armoedeorganisaties en dhr. VERHELST, aandachtsambtenaar relatie welzijn-justitie van de Vlaamse Gemeenschap deel in hoedanigheid van waarnemers.

55. S. PARMENTIER, 'Kansarmoede en rechtshulp. Enkele uitdagingen op de drempel van der volgende eeuw', in X., *Arm recht? Kansarmoede en recht*, Antwerpen Apeldoorn/Leuven, Maklu/Garant, 1998, 105-112.

56. M.B. van 20 december 1999 tot vaststelling van de nadere regels betreffende de verslagen bedoeld in de artikelen 508/6 eerste lid en 208/11 eerste en tweede lid van het Gerechtelijk Wetboek en inzake de controle bedoeld in artikel 508/19 § 2 van hetzelfde Wetboek.

57. Verslag namens de commissie voor de justitie uitgebracht door de heer DANY VANDENBOSSCHE, *Gedr. St. Kamer*, gewone zitting, 24 april 1998, nr. 549/14, 5.